

Záborszky, Kaposvár, 2016 augusztus

Katinak és Gábornak.

Kiállítás. Megnyitó.

Próbáltam én ezt elhárítani, de a Te, Katikám (ellentmondást nem tűrően, nem tudom eldönteni, hogy ez vajon jellemző-e reád?) közölted, mondván: te fogod megnyitni és kész.

Verzátus gondolkodók expozív tanulmányai után. Hogy kerülök én ide?

*„A halász már öreg volt, kis csónakján egyedül halászott a tengeren, a Golf-áramlat mentén, s immár nyolcvannégy napja, hogy nem fogott semmit.”**

Aztán megkaptam Igazgató Asszony felkérését.

Akkor ez tényleg komoly..?

Azt mondta a Kati, amikor pillantását reám emelte; nyugi, abban a baráti légkörben fogsz beszélni, ami a kaposvári kamarazenei fesztivál minekünk.

Hm. Baráti?

Baráti és Várdai.

Máris könnyebb, hisz ez az a hét, amin amióta van Kaposfest mindig itt vagyunk, az az esemény, amire tudom, hogy ha a Jó Isten megadja, jövőre is eljövünk és itt leszünk nyitástól-zárásig – függetlenül attól, hogy nem is tudjuk, mi lesz a jövő évi program.

Nem tudom a naptáramat fejből, (azért van az okos telefon, hogy figyelmezzem helyettem), de azt szoktam mondani mindenkinek, hogy augusztus tizenhárom és tizenkilenc között itt vagyunk és kész.

Mondhattam volna azt az egyszerűt is, hogy ez a kedvenc nyári fesztiválunk.

Jó zenék persze máshol is szólnak nyáron szerte az országban, de nekünk olyan szerencsénk van, hogy itt remek szállásunk és nagyszerű szakácsunk van, ami nem mindegy, ha az ember egyszer már eljön otthonról.

Említve volt a művész élete párja, Kati.

Ezt is ő kezdte, ő javasolta, hogy tegyünk háromnapos próbát ezzel a fesztivállal – – – is.

Akkor még csak négyesben, ám azóta barátainkkal megtöltünk egy egész házat.

Ez az esemény pedig Záborszky Gábor **eddig**i életművéből rendezett kiállítás, ami egyszersmind Bodó Kati életének egy darabja is.

Akár cím is lehetne; az EDDIGI. Akár névelő nélkül.

Ennek a szónak van ritmusa és jól asszociálható.

Eddig és ... tovább!

Jut eszembe Szókaratész tanácsa; házasodj mindeképpen!

Ha jó feleséget kapsz, boldog leszel, ha rosszat, filozófus – mondja ő.

(Érti a fene, hogy van ez...)

A kiállítás-megnyitók szokása egyébként is, sokszor olyan izé....

A művész áll, állong, mint egy futballista amikor rendeződik a tizenegyes-sorfal, (hová is tenné a kezeit, zsebre mégse vághatja, nemtörődöm gesztus, nem illendő), aztán valaki papírból beszél, a valaki pedig általában rangot ad az eseménynek – ezért is a szabódás.

Hacsak.

Azt hiszem, a művészt e körben – közvetlen családtagjain kívül – én ismerem a legrégebben és ez a tény sajátos megszólalást tesz lehetővé számomra.

Naszóval.

Szükséges előrebecsátnom kéremszépen, hogy a látszat nem csal, Záborszky Gábor mindig jólnevelt, kedves fiú volt.

Ami viszont nem látszik, mert csak az tudja, aki sokat volt vele együtt, az az, hogy kedves, önzetlen és nagyvonalú úr is – az volt világéletében.

Amikor tizennégy évesen megismertkedtünk a Kisképzőnek nevezett intézményben (a budapesti Török Pál utcában), ami akkor az igen előkelő Képző és Iparművészeti Gimnázium nevet viselte és amelynek fennállása történetében ez a társaság, azaz mi voltunk a legutolsó úgynevezett képzőművész osztály, tehát semmi szorosan értelmezhető (épületbádogos, vízvezetékszerelő) szakmatanulás, csak rajzás, festés, szobrás – plusz elméleti tárgyak – napi hét-nyolc-tíz órában (értsd az oktatás rendszeren reggel nyolctól – és ki ne emlékezne közülünk a kapusra, a mindig jólfésült idősen is fekete hajú Kemény bácsira, aki bizony beszédte az ellenőrző könyvecskét, ha a nebuló belépésekor már véget ért a nyolc órai hosszú becsengetés, és az első hét után már arra se lehetett hivatkozni, hogy nem adhatom oda, mert otthon felejtettem, mert addigra az öreg mindenkinek tudta a nevét, tehát felírta és leadta az irodán. (Nem voltunk sokan egy évfolyamban, de ez azért mégiscsak teljesítmény.)

Ha a délelőtti órák folyományaképpen még utómunka is volt, (szén, vagy pasztellrajzok fixálása, kasírozás, vagy egy agyagba mintázott tanulmány nedves rongyokba ápolása), akkor akár négy-félőtre haza is értünk.

Sokszor együtt a Gábor meg én. Máiig nem felejthetőek a csodás uzsonnák ott, a Galamb utcában, ami persze szintén nem tartozik ide, de amire magam, egy addigra már erősen lecsúszott, épphogy nem nélkülöző polgárcsalád akkor kamasz fiaként máig hálával gondolok.

Ez így ment 1964-től 1968-ig, amikor aztán érettségizetten ott álltunk, (miközben egy-két évvel idősebb kortársaink újoncként bevonultak Csehszlovákiába), mondom, ott álltunk kissé zavarodottan ahol a part szakad – és néhány eminens építésznek indult leány-osztálytársunk kivételével átvonultunk a Képzőművészeti Főiskolára felvételizni, ahol aztán Gábor hetvennégyben diplomált, hogy aztán mintegy gravitációs törvényszerűséggel visszapottyanjon a Kisképzőbe tanítani – évtizedekre. (Megjegyzem, tanított a főiskolán is, mind a kettőn.)

Sokan állítják; jó tanár, és én ezt elhiszem.

Szerintem ez is annak a kutya következetességének köszönhető, ahogy tematikus kötődései melyek (fonódva bár újabb aspektusokkal) végigvonulnak egész eddigi pályáján.

Persze jó lenne tudni, mi fontos egyáltalán ebbe' az életbe' az élésen kívül?

Egyik kedves könyvünk úgy ér véget, (ezt aztán sokan forgatták ki-be) hogy élni kell, „És ha az ember él, még mindig történhet valami.”

Na de mi az hogy történik? Velünk?

Általunk, és a kezeink általi történések, azaz az életünk s a műveink.

Szinte hallom a kérdést; mit művelsz már megint?

Ez egy megnyitó beszéd, egy laudációs célú alkalmi fogalmazvány!

Nemrég a Ludwig-ban, s a kitűnő pszichológus professzor a nagy Záborszky-kiállítás egyik tárlatvezetésén szép gondolatát osztotta meg velünk a föld méhébe lövellt nemesfémek mitológiai természetéről.

Ezek a holmik itt a falakon körbe nem úgy és nem azért értékképzők, mert a látható ezüst vagy arany grammra ennyi, vagy annyi, amit aztán a vételár ellenében a gyűjtő hazavisz.

Ez nem lineáris trezoráció.

Hanem mi?

Ugyanis a művész csinálja a képeit, mi pedig, a művek előtt hümmögők gyártjuk az elméleteket, s mondjuk, ami e tárgyban jobb esetben az eszükbe jut. (Azt is mondjuk persze, ami másnak jutott az eszébe.)

A nagy divattervező (szintén ott, a Ludwig-ban) megállt egy alul fekete, felül arany kép előtt, kicsit hallgatott, majd azt megszólalt; hogy ilyen a barokk. Talán abban az értelemben mondta ezt ő, hogy így is lehet barokk szellemet idézni, ahogy Záborszky Gábor teszi. A barokk gondolat (eltekintve a róma-hívő restauráció pontosan meghatározott céljaitól) ugyanis illuzionisztikusan magasabbra festi a templom tetejét, mint ahova épült, al- és illúzió, a freskón folytatódik az épület, talpukat mutatva repülnek az angyalok – usque ad astra.

Hát ez egy tényleges párhuzam, bár (látva-látjuk) az eszközök lényegesen különbözőek.

Talán a művész azt gondolta...

Idézzük csak ide minden magyarázatok természetéről Arany János zsinórmérték-mondatát, miszerint; gondolta a fene.

Kéremszépen, Záborszky Gábor egy (jobb szó híján) festőművész, aki nem használ festéket.
Volt hogy használt, de az az idő már elmúlt.
(Nem szeretem a szót, hogy „képzőművész”. Mint az eddigiekből kiderült, a „képző” kérem az az iskola, ahova mi jártunk, aztán képző például a -ság, meg a -ség.)

Záborszky Gábor művész.
Sokat dolgozik, keveset dumál.

Az egyszerűsödés, az összegzés felé megtett EDDIGI útján egyre gazdagabb mondandóját egyre kevesebb eszközzel, időről-időre elhagyott, immár felesleges részletek híján sokszor csak egy, egyetlen-egy hittel, szenvedéllyel, makacsul megválasztott alap-anyag (őrölt ásvány, kőzet, vagy akár kévészacc) nemesedik képpé, a képcsínáló művész sejtelmeinek hordozójává.
Ez a választott anyag a maga artisztikus természetében egy felület –egy szín.
Sine qua non, mert ezt a tézis-szintű választást, mint állásfoglalást a kontrasztba állított másik elem ellentételezi, vagy hangsúlyozza.
Ez az a másik olykor, melyről a Záborszkyról szóló elemzések (esetleg olvasmány-tanulmányaink, vagy ennek híján a művész szíves tájékoztatása) nyomán tudható és egybehangzóan állítják szakértők, miszerint e nemesfém-felületeknek lényegileg nincs helyzete a látvány-térben, azaz nincs se elöl se hátul, azaz ő maga a végtelen.
Mert nincsen neki dimenziója.
Mintha a végtelen nem lenne dimenzió.

*És nem szeretem a miszerinteket – mondja Mikkamakka Lázár Ervin.
Valamint Mikszáth is hasonlóképpen, aki az azonbanokat sem szereti.*

Ez kérem akkor is így van, ha az arany vagy ezüst nem háttér, (mint a régiek szokták), hanem téma, csip-csöpp, fröcsk, avagy kenet, mely motívumként az előtérben repül, vagy lebeg, esetleg húzódik átál.
Ám a fontos és lényegtelen között a válasz néha csak az a bizonyos vékony vörös vonal, mely a távolság függvényében nem is mindig látható.
Ezért aztán van, ahol a különbség oly csekély a téma és az illő művészi alázattal megdolgozott háttér között, hogy nagyon-nagyon kell figyelni.

Ezt kérem Önöktől, minekutána a kiállítást megnyitom.

(Flohr János)